

Дзюрах Ю.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

Гуц Р.Б.

Національний університет «Львівська політехніка»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті розглядається актуальна проблема державного регулювання розвитку індустрії туризму в Україні в умовах воєнного стану, яка набуває особливого характеру та важливості. Дослідження спрямоване на розуміння різноманітних аспектів розвитку туризму під впливом воєнних дій, виявлення викликів, з якими стикається галузь, та виокремлення ефективних напрямів відновлення та розвитку індустрії туризму в умовах нестабільності та кризи. У статті запропоновано комплекс рекомендацій щодо ефективних стратегій відновлення та розвитку туристичного сектору, а також вдосконалення механізмів державного регулювання для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності індустрії в умовах воєнного стану. Розглянуто такі основні завдання державного регулювання, як: забезпечення безпеки громадян та туристів; стимулювання внутрішнього туризму; розроблення маркетингових кампаній щодо популяризації туризму та бренду туристичної України; фінансова підтримка підприємств індустрії туризму; збереження та відновлення туристичної інфраструктури; сприяння розвитку альтернативних туристичних напрямів. Детальніше висвітлено функції держави щодо збереження і відновлення туристичної інфраструктури, реалізація яких дозволить створити сприятливі умови розвитку туризму як сектору економіки. Наголошено на необхідності державної підтримки туристичних регіонів, які постраждали під час війни, що є важливим етапом для відновлення та розвитку туристичної галузі. Комплекс заходів з фінансової підтримки, реставраційних заходів, маркетингових кампаній та розвитку нових туристичних продуктів дозволить регіонам залучати увагу та підтримку як з боку місцевих мешканців, так і з боку туристів. Стаття має важливе значення для органів державної влади, дослідників та практиків у галузі туризму, які цікавляться питаннями сталого розвитку та управління туристичним сектором в умовах воєнного стану. Розроблення ефективних стратегій відновлення туризму в умовах воєнного стану дозволить країні швидше адаптуватися до нових реалій та залучити туристів після закінчення війни.

Ключові слова: державне регулювання, державна політика, туризм, індустрія туризму, внутрішній туризм, туристична інфраструктура, воєнний стан.

Постановка проблеми. До пандемії коронавірусу й повномасштабного вторгнення, туристична сфера складала 2,3% ВВП України й давала близько 375 тис. робочих місць. Російсько-українська війна суттєво вплинула на розвиток індустрії туризму України. Масштаби впливу воєнних дій на український туризм поки складно оцінити сповна, адже повномасштабна війна триває. Однак уже зараз відомо, що 2023 року туристичних підприємств поменшало на 36% порівняно з 2021 роком [1]. У зв'язку з повномасштабною війною в Україні, туризм зазнав серйозних обмежень та змін. До війни в Україні налічувалося близько 3700 туристичних агенцій: від локальних, які спеціалізувалися на внутрішньому туризмі, до лідерів ринку, що продавали сотні різноманітних

турів за кордон. Нині з цієї кількості працюють і надають послуги лише 800 агенцій. Більшість призупинили роботу через відсутність попиту на відпочинок у перший рік повномасштабного вторгнення, загальну кризу та економічну невизначеність, постійні ракетні обстріли з боку росії [2]. Закриття аеропортів, заборона виїзду за кордон, обмеження внутрішнього туризму та інші заходи були впроваджені для забезпечення безпеки громадян у умовах воєнного стану. Ці заходи суттєво вплинули на туристичну галузь, зменшивши масштаби туристичної діяльності та створивши додаткові виклики для бізнесу та інфраструктури.

Під час війни важлива роль відводиться державному регулюванню розвитку індустрії туризму. Завданням державного регулювання

в умовах воєнного стану, перш за все, мають бути заходи щодо забезпечення безпеки громадян та ефективного управління туристичним сектором. Важливо приділяти увагу не лише запобіганню можливих загроз, але й розвитку стратегій відновлення та підтримки туристичного сектору після закінчення війни. Фінансова, інфраструктурна та маркетингова підтримка може бути ключовими елементами у відновленні та збереженні туристичної привабливості України після вирішення воєнної ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковцями обґрунтовується необхідність державного регулювання туризму, що в свою чергу сьогодні здійснює не тільки локальний, але й глобальний вплив на соціально-економічні процеси в різних державах світу (О. В. Кучай [3]; Д. М. Тюріна [4]). Дослідниця О. Ахмедова [5] зазначає, що ефективне функціонування туристичного комплексу необхідно забезпечити через активну участь державних органів, які відповідають за його розвиток. Ці органи проводять планування, регулювання, координацію та контроль в цій галузі. Для досягнення цієї мети розробляється та впроваджується державна політика у сфері туризму, яка визначає стратегічні кроки держави у розвитку туризму як на даний момент, так і на перспективний період. В. Степанов [6] визначає, що метою державної політики розвитку туристично-рекреаційної діяльності повинно бути створення сучасного високоефективного і конкурентоспроможного туристично-рекреаційного комплексу для забезпечення розвитку економіки в Україні.

Науковці, досліджуючи розвиток індустрії туризму в Україні, фокусуються на дослідженні різноманітних напрямів державного регулювання. Деякі з основних напрямів, які є предметом наукових досліджень, включають:

- дослідження, спрямовані на розроблення стратегій та довгострокових планів для розвитку туристичної галузі в Україні з урахуванням рівня стратегічного потенціалу туристичної сфери та регіональних особливостей (Н. М. Богдан, А. А. Рябев, І. В. Сегеда [7]);

- дослідження ролі державних інституцій у розвитку міжнародного освітнього туризму та обґрунтування необхідності формування та реалізації державних програм залучення іноземних студентів з метою отримання освіти в Україні, що у свою чергу надасть можливість підняти рівень національної конкурентоспроможності (В. Джинджоян, Р. Г. Ботвінов, К. М. Горб [8]);

- розгляд світового досвіду державного регулювання туристично-готельного підприємства. Встановлено, що державне регулювання та управління розвитком туристичних кластерів є однією з пріоритетних стратегій для подальшого розвитку туристичної галузі країни (О. С. Альбещенко [9]);

- врахування особливостей державного регулювання туристично-рекреаційної діяльності на основі концепції сталого розвитку через оцінювання впливу туризму на навколишнє середовище, розроблення екологічно безпечних підходів до розвитку туристичної індустрії (Н. В. Статівка, М. П. Бублій [10]);

- виявлення особливостей та перспектив організаційно-інституційного забезпечення державної політики розвитку сільського зеленого туризму в Україні (О. В. Ніколюк, В. Є. Хаустова, І. М. Петрів [11]), зокрема обґрунтування необхідності вдосконалення інструментарію державного регулювання інвестиційною діяльністю та механізму залучення інвестиційних ресурсів у розвиток сільського туризму (Дзюрах Ю.М., Кулиняк І.Я. [12]).

Аналіз наукових джерел підтверджує, що, незважаючи на деякі позитивні результати й активізацію в останні роки саме функціонування туристичної сфери, залишається багато не вирішених питань, які потребують особливої уваги зі сторони держави (А. І. Гуменюк [13]). Особливої уваги проблеми державної підтримки індустрії туризму України набувають в умовах воєнного стану. Дослідження науковців, в основному, націлені на висвітлення окремих аспектів державного регулювання розвитку туристичної індустрії в Україні в умовах воєнного стану. Основні зусилля спрямовані на визначення наслідків російсько-української війни на розвиток туристичної сфери в Україні та виявлення основних чинників впливу на соціально-економічну та екологічну ситуацію під час війни (О. Р. Роїк, О. В. Недзвецька [14]); надання рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства в частині розвитку туризму, включаючи внесення змін та доповнень до чинних нормативно-правових актів у сфері оподаткування, природокористування, екології та захисту прав споживачів (Ю. А. Перегуда, М. М. Кривоберець [15]); розгляд значення ефективного управління ризиками для забезпечення безпеки туристів та стабільності туристичного бізнесу під час конфліктних ситуацій (К. С. Нікітенко [16]; І. Р. Данчевська [17]) тощо.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, необхідне подальше комплексне дослідження

дження, зокрема щодо визначення основних завдань та функцій, які держава повинна виконувати для забезпечення сталого розвитку туризму. Дослідження слід спрямувати на визначення оптимальних інструментів та політичних заходів для підтримки розвитку індустрії туризму, зокрема у період воєнного стану. Такий підхід дозволить виробити ефективні стратегії, спрямовані на відновлення та розвиток індустрії туризму України в умовах складного воєнного контексту.

Постановка завдання. Метою статті є формування актуальних рекомендацій щодо державного регулювання розвитку індустрії туризму України в умовах воєнного стану. Дослідження спрямоване на розуміння різноманітних аспектів розвитку туризму під впливом воєнних дій, виявлення викликів, з якими стикається галузь, та виокремлення ефективних напрямів відновлення та розвитку індустрії туризму в умовах нестабільності та кризи.

Виклад основного матеріалу. Туризм визначається як один із пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури України згідно зі статтею 6 Закону України «Про туризм». Цей закон встановлює зміст державної діяльності щодо регулювання туристичної сфери. Оскільки туризм використовує значні людські, природні та фінансові ресурси, необхідно забезпечити його ефективне управління, включаючи спеціальні правові, організаційні та економічні механізми. Таке регулювання також спрямоване на обмеження негативних аспектів конкуренції та забезпечення соціального захисту населення. Державне регулювання туризму повинно бути орієнтоване на встановлення необхідних та вичерпних стандартів, які враховують інтереси суспільства у відповідності з сучасними реаліями соціально-економічного розвитку [18, с. 23].

В умовах воєнного стану державне регулювання розвитку індустрії туризму в Україні набуває особливого характеру та важливості. Основні завдання повинні включати:

1. Забезпечення безпеки громадян та туристів. Головним пріоритетом умов воєнного стану є забезпечення безпеки громадян та туристів. Держава повинна розробляти та впроваджувати ефективні заходи для мінімізації ризиків та забезпечення безпеки туристичних маршрутів та об'єктів. Введення тимчасових обмежень на території країни для туристів може бути необхідним для забезпечення контролю та запобігання можливим загрозам безпеки.

2. Стимулювання внутрішнього туризму. У військовий період важливим є стимулювання внутрішнього туризму для зменшення залежності від зовнішнього туризму. Це може включати розвиток та просування туристичних маршрутів та об'єктів у внутрішніх регіонах країни. Голова Державної агентства розвитку туризму (ДАРТ) Мар'яна Олесків зазначила, що «внутрішній туризм за час повномасштабного вторгнення став тією основою, завдяки якій тримається туристична галузь країни загалом. Зокрема, це спосіб підтримати економіку країни, яка сьогодні працює виключно на нашу оборону». Відповідно до проведеного опитування ДАРТ, більше 45% українців вказали, що на початку російсько-української війни вони подорожували по Україні з туристичною метою. Організація зазначила, що в даний момент галузь переважно утримується за рахунок внутрішнього туризму [19]. У зв'язку з ситуацією в Україні у внутрішньому туризмі сформувалися певні тенденції, зокрема такі, як: збільшення популярності санаторних (оздоровчих) турів; популярність бронювання турів «на завтра»; зменшення тривалості подорожей; зміна вимог до туристичних закладів; зміна портрету українського мандрівника; зростання популярності соло-туризму; популярність туристичних програм, спрямованих на допомогу Збройним Силам України [20].

3. Розроблення маркетингових кампаній щодо популяризації туризму та бренду туристичної України. Необхідно розробляти нові інформаційні продукти, які будуть привабливими для туристів, а також створювати бренд унікальної та потужної України; розробляти туристичну маркетингову кампанію, яка буде фокусуватися на соціальних, економічних і екологічних реаліях післявоєнної України. Програми повинні враховувати різноманіття вподобань та інтересів туристів [21]. Державне регулювання має включати розробку та впровадження кризових маркетингових стратегій, спрямованих на збереження та відновлення позитивного іміджу країни серед потенційних туристів. Ефективна комунікація є важливою для роз'яснення ситуації та надання важливої інформації. Зростання впливу цифрових технологій на різні сфери життя, зокрема на туризм, робить актуальним вивчення нових підходів та напрямів, які забезпечують ефективну промоцію та просування туристичних продуктів та послуг в онлайн-середовищі [22; 23]. Використання інтернет-маркетингу та соціальних мереж є надзвичайно важливим для активного просування туристичних дестинацій України. Ці інструменти надають

можливість широкому колу користувачів ознайомитися з унікальністю та привабливістю туристичних об'єктів України. Створення привабливого вебсайту, активна присутність в соціальних мережах, використання відеомаркетингу, інфлюенс-маркетингу та інших інструментів дозволяють ефективно привертати увагу та стимулювати інтерес до туристичних можливостей України. Такий підхід сприятиме розширенню аудиторії, залученню нових відвідувачів та підвищенню популярності України як туристичного напрямку. Важливо продовжувати розвивати та адаптувати ці стратегії відповідно до змін в інтернет-середовищі та туристичній індустрії для досягнення успішного розвитку туризму в Україні у післявоєнний період.

4. Фінансова підтримка підприємств індустрії туризму. Досвід 2020-2022 років демонструє, що основним стимулом відновлення в туризмі виступає сектор малого та середнього бізнесу. Його гнучкість дозволяє швидко адаптуватися до змінливих умов і максимально ефективно використовувати власні ресурси в умовах невпевненості. Однак варто відзначити, що в Україні багато підприємств малого та середнього бізнесу часто не мають достатньої фінансової стійкості для подолання кризи, оскільки вони не мають достатньо резервів та фінансових запасів. З цього приводу їх внесок у відновлення, зокрема в сфері туризму, значно залежить від міжнародної та державної фінансової підтримки. Ця підтримка має бути вбудована у чітку державну політику, що дотримується принципів сталого розвитку, включаючи сучасні підходи до містобудування, адаптацію інфраструктури до змін клімату, урахування інтересів місцевих громад і забезпечення доступності подорожей для всіх [1]. Держава повинна здійснювати фінансову підтримку туристичних підприємств, які зазнали збитків через воєнні дії. Це може включати надання податкових пільг, залучення інвестицій, а також спеціальних програм відновлення.

5. Збереження та відновлення туристичної інфраструктури. Згідно з повідомленням пресслужби Міністерства культури та інформаційної політики України «за період з 24 лютого 2022 року по 25 січня 2024 року зруйновано або пошкоджено 902 об'єкти культурної спадщини. З них пам'яток національного значення – 124, місцевого значення – 708, щойно виявлених – 70. Зокрема, пам'ятки архітектури становлять 285 об'єктів, архітектури та містобудування – 269, історії – 213, архітектури, історії – 33, монументального мистецтва – 19, містобудування, монументального мистецтва – 17, археології – 18, архітектури та містобудування, історії – 38, містобудування – 5, науки і техніки – 2, садово-паркового мистецтва – 1, архітектури та містобудування, монументального мистецтва – 1, архітектури, монументального мистецтва – 1. Зазначається, що пам'ятки культурної спадщини пошкоджені або зруйновані у 17 областях. Найбільше пам'яток постраждало у Харківській (234), Одеській (119) та Донецькій (117), Чернігівській (70) та Київській (69) областях» [24].

Для збереження і відновлення туристичної інфраструктури держава повинна розглядати можливість надання фінансової та технічної допомоги для відновлення об'єктів, які постраждали від воєнних дій. Держава повинна виконувати ряд важливих функцій, спрямованих на збереження та відновлення туристичної інфраструктури України, зокрема:

- визначення довгострокових цілей та завдань для розвитку індустрії туризму;
- розроблення стратегії та програм, спрямованих на підтримку та збереження туристичної інфраструктури;
- надання фінансової підтримки для відновлення та розвитку туристичної інфраструктури;
- розроблення та впровадження законодавства, яке сприяє стабільності та розвитку туристичної галузі, зокрема удосконалення нормативно-правового базису, спрощення процедур та створення сприятливого середовища для інвестицій;
- проведення маркетингових кампаній для привертання уваги туристів та партнерів до збереження та відновлення туристичної інфраструктури України;
- забезпечення якісної освіти та підготовки кадрів для туристичної галузі;
- забезпечення сталості політичного та економічного середовища у країні, що сприятиме розвитку туризму.

Здійснення цих функцій дозволить державі створити сприятливі умови для збереження та відновлення туристичної інфраструктури, а також розвитку туризму як сектору економіки.

6. Сприяння розвитку альтернативних туристичних напрямів. Відповідно до проведеного опитування ДАРТ, 54% респондентів надають перевагу міському туризму та пішим прогулянкам. Екскурсії до історичних пам'яток і музеїв обирають 28% українців, відпочинок на пляжі – 23%, подієвий туризм – 23%, гастрономічну подорож – 22%. Активний відпочинок до душі 16%, екоту-

ризм – 11%, рекреаційний – 9% опитаних [25]. Значущим чинником є зростання рекреаційної ролі туризму. Серед українців відзначається зростання популярності подорожей в рекреаційних цілях під час повномасштабної війни. Такі поїздки, здійснювані виключно з метою розваг та відпочинку, часто викликають негативні реакції та почуття провини в суспільстві. У зв'язку з цим підприємства наголошують на цінності своїх послуг як можливості для відновлення як психологічного, так і фізичного. Популярними стали короткі відпустки за кордон (особливо серед жінок і дітей) або в віддалені регіони України, переважно в Карпати. Такі подорожі допомагають на короткий час відірватися від нав'язливого впливу атмосфери тривоги та загрози, що надає сил і енергії для подальшої ефективної роботи або волонтерської діяльності [1]. У воєнний період доцільно стимулювати розвиток альтернативних туристичних напрямів, які не є зонами конфлікту, для збереження потенційних туристичних потоків. Після перемоги в Україні можна очікувати розвитку постмілітарного туризму. Це специфічний вид туризму, який привертає туристів за інтересом до історії та наслідків війни чи військових подій. Розвиток постмілітарного туризму може сприяти вивченню і пам'яті важливих історичних етапів, а також сприяти розвитку економіки через залучення туристів та відбудові туристичної інфраструктури. Однак важливо зберігати баланс між відзначенням подій та повагою до історичної спадщини та визначати етичні межі в експлуатації військових тем для туризму.

Державна підтримка туристичних регіонів, які постраждали під час війни, є важливим етапом для відновлення та розвитку туристичної галузі. Сполучення фінансової підтримки, реставраційних заходів, маркетингових кампаній та розвитку нових туристичних продуктів дозволяє регіонам залучати увагу та підтримку як з боку місцевих мешканців, так і з боку туристів. Залучення місцевих підприємців та операторів туризму, а також навчання та розвиток персоналу, сприяють сталому розвитку туристичної індустрії в умовах відновлення після конфлікту. Участь у туристичних виставках та заходах допомагає привертати увагу зацікавлених сторін та визначати регіон як привабливий туристичний напрямок. Правильно сплановані та впроваджені заходи дозволять відновити туристичну діяльність, стимулювати економіку та сприяти соціальному відновленню постраждалих регіонів.

Державна повинна активно працювати над створенням програм відновлення, які б включали в себе комплексні заходи для підтримки туристичної інфраструктури, підприємств та місцевих громад. Ці програми повинні передбачати конкретні заходи з відновлення та розвитку туризму в умовах воєнного стану. Загальне завдання полягає в тому, щоб забезпечити стабільність та безпеку у туристичній галузі, а також створити передумови для подальшого відновлення та розвитку туризму в Україні після завершення воєнного стану.

Висновки. Умови воєнного стану в Україні накладають особливий виклик на розвиток індустрії туризму, вимагаючи від держави комплексних та ефективних заходів регулювання. Державне втручання в цей сектор виявляється важливим інструментом для відновлення та подолання викликів, що виникають у зв'язку з веденням воєнних дій. Створення програм відновлення, фінансова підтримка, активне маркетингове просування туристичних напрямів та партнерство з місцевими громадами є ключовими аспектами державного регулювання. Програми відновлення повинні не лише враховувати економічні аспекти, а й забезпечувати безпеку та стабільність в туристичному секторі. Важливо наголосити, що успішне державне регулювання туризму в умовах воєнного стану передбачає гнучкість та адаптивність до змін, а також врахування інтересів місцевих громад та забезпечення їхньої активної участі у відновленні.

Таким чином, державне регулювання в умовах воєнного стану в Україні є важливим чинником для відновлення та подальшого розвитку туристичної галузі, сприяючи створенню стійкої та конкурентоспроможної туристичної індустрії в майбутньому.

Дослідження має практичне значення для організації та реалізації ефективних заходів державного регулювання туризму в умовах воєнного стану, сприяючи відновленню та стабільному розвитку туристичної галузі. Розроблення ефективних стратегій відновлення туризму в умовах воєнного стану дозволить країні швидше адаптуватися до нових реалій та залучити туристів після закінчення війни. Подальші дослідження можуть передбачати вивчення досвіду зарубіжних країн у вирішенні туристичних викликів під час воєнного стану, що може допомогти визначити ефективні підходи та стратегії для туристичного ринку України.

Список літератури:

1. Відновлення туризму і туризм для відновлення / Ukraïner. URL: <https://www.ukraïner.net/vidnovlennia-zhytla>.
2. Туризм в умовах повномасштабної війни: куди їхати, який напрям обирати та як планувати свої подорожі / Forbes. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/turizm-v-umovakh-povnomasshtabnoi-viyni-kudi-ikhati-yakiy-napryam-obirati-ta-yak-planuvati-svoi-podorozhi-20102023-16759>.
3. Кучай О.В. Роль держави в організації туристичного бізнесу: міжнародний та український досвід. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія: Історія, економіка, філософія. 2022. Вип. 27. С. 58–67. DOI: <http://doi.org/10.32589/2412-9321.27.2022.276205>.
4. Тюріна Д.М. Державне регулювання та планування розвитку туристичної сфери. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія: Державне управління. 2022. Вип. 1. С. 42–49. DOI: <http://doi.org/10.52363/2414-5866-2022-1-5>.
5. Ахмедова О.О. Загальнотеоретичні засади реалізації державної політики у сфері забезпечення безпеки туристичної галузі: порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Т. 33(72), № 2. С. 144–148. DOI: <http://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2022.2/24>.
6. Степанов В.Ю. Державна політика розвитку туристично-рекреаційної діяльності: концептуальний аспект. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія: Державне управління. 2023. Вип. 1. С. 62–71. DOI: <http://doi.org/10.52363/2414-5866-2023-1-7>.
7. Богдан Н.М., Рябев А.А., Сегеда І.В. Інструменти формування стратегії розвитку туризму в Україні: реалізація регіонального туристичного потенціалу. *Інтелект XXI*. 2019. № 5. С. 18–24.
8. Джинджоян В.В., Ботвінов Р.Г., Горб К.М. Роль державних інституцій у просуванні та розвитку освітнього туризму в Україні. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 1. С. 156–161. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-81-23>.
9. Альбещенко О.С. Світовий досвід державного регулювання та управління розвитком туристично-готельного підприємництва на прикладі країн Європи та США. *Modern economics*. 2023. № 38. С. 16–21. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-02).
10. Статівка Н.В., Бублій М.П. Особливості державного регулювання туристично-рекреаційної діяльності на основі концепції сталого розвитку. *Теорія та практика державного управління*. 2019. Вип. 4. С. 8–16. DOI: <http://doi.org/10.34213/tp.19.04.01>.
11. Ніколюк О.В., Хаустова В.Є., Петрів І.М. Державне регулювання розвитку сільського зеленого туризму в Україні в умовах пандемії COVID-19. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 5. С. 119–127. DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.05.12>.
12. Дзюрах Ю.М., Кулиняк І.Я. Роль інвестування у забезпеченні розвитку сільських територій України як туристичних дестинацій. *Проблеми економіки*. 2022. № 1. С. 26–32. DOI: <http://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-1-26-32>.
13. Гуменюк А.І. Комплексний механізм державного регулювання розвитку туристичної сфери. *Економіка та держава*. Серія: Державне управління. 2020. № 4. С. 16–21. DOI: [http://doi.org/10.46922/2709-0515-2020-1-4\(15\)-16-21](http://doi.org/10.46922/2709-0515-2020-1-4(15)-16-21).
14. Роїк О.Р., Недзвецька О.В. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки. 2022. Вип. 46. С. 11–15. DOI: <http://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2022-46-2>.
15. Перегуда Ю.А., Кривоберець М.М. Державна підтримка підприємств туристичної галузі в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 23. С. 16–20. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.3>.
16. Нікітенко К.С. Управління ризиками в туристичній індустрії в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Льотної академії*. Серія: Економіка, менеджмент та право. 2023. Вип. 8. С. 101–109. DOI: <http://doi.org/10.33251/2707-8620-2023-8-101-109>.
17. Данчевська І.Р. Безпека туризму України в умовах воєнного стану. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2022. № 2. С. 193–196. DOI: <http://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.2.24>.
18. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції: монографія / За заг. ред. В.Г. Герасименко, О.Л. Михайлюк. К.: ФОП Гуляєва В.М., 2019. 332 с.
19. Внутрішній туризм. З початку війни понад 45% українців подорожували країною / Forbes. URL: <https://forbes.ua/news/vnutrishniy-turizm-z-pochatku-viyni-ponad-45-ukraintsiv-podorozhuvali-kraينو-08092023-15885>.
20. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. DOI: <http://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32>.

21. Шиян О. Не забувати і не травмувати / ZAXID.NET. URL: https://zaxid.net/ne_zabuvati_i_ne_travmuвати_pro_turizm_v_ukrayini_i_zmini_n1570323.
22. Кулиняк І.Я., Іваницький Н.Б. Тенденції розвитку маркетингових комунікацій туристичних підприємств в умовах цифровізації. *Міжнародний науковий журнал «Механізм регулювання економіки»*. 2023. Вип. 4(102). С. 29–34. DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2023.102.05>.
23. Копець Г. Р., Кулиняк І. Я., Дзюрах Ю. М., Теоретичні аспекти розвитку туристичних підприємств із застосуванням сучасних концепцій менеджменту при роботі з персоналом. *Modern Economics*. 2019. № 16(2019). С. 27–33. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V16\(2019\)-04](https://doi.org/10.31521/modecon.V16(2019)-04).
24. Через російську агресію в Україні постраждали 902 пам'ятки культурної спадщини. URL: <https://mcp.gov.ua/news/cherez-rosijsku-agresiyu-v-ukrayini-postrazhdaly-902-pamyatky-kulturnoyi-spadshhyny/>
25. Мандри під час війни: що відбувається з внутрішнім туризмом в Україні / RFI. URL: <https://www.rfi.fr/uk/україна/20231225-мандри-під-час-війни-що-відбувається-з-внутрішнім-туризмом-в-україні>.

Dziurakh Yu.M., Huts R.B. STATE REGULATION OF THE TOURISM INDUSTRY DEVELOPMENT OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

The article examines the current problem of state regulation of the tourism industry development in Ukraine under the conditions of martial law, which acquires a special character and importance. This study is aimed at understanding various aspects of tourism development under the influence of military actions, identifying challenges faced by the industry, and identifying effective directions for the recovery and development of the tourism industry in conditions of instability and crisis. The article offers a set of recommendations on effective strategies for the recovery and development of the tourism sector, as well as improving state regulatory mechanisms to ensure the stability and competitiveness of the industry under martial law. The main tasks of state regulation are considered, such as: ensuring the safety of citizens and tourists; stimulation of domestic tourism; development of marketing campaigns to promote tourism and the tourism brand of Ukraine; financial support of tourist enterprises; preservation and restoration of tourist infrastructure; promoting the development of alternative tourist destinations. The functions of the state regarding the preservation and restoration of tourist infrastructure, the implementation of which will create favorable conditions for the development of tourism as a sector of the economy, are highlighted in more detail. The need for state support of tourist regions that suffered during the war was emphasized, which is an important stage for the recovery and development of the tourism industry. A combination of financial support measures, restoration measures, marketing campaigns and the development of new tourism products will allow the regions to attract attention and support from both local residents and tourists. The article has important implications for government authorities, researchers and practitioners in the field of tourism who are interested in issues of sustainable development and management of the tourism sector under martial law. The development of effective strategies for the restoration of tourism in the conditions of martial law will allow the country to adapt to new realities and attract tourists after the end of the war.

Key words: state regulation, state policy, tourism, tourism industry, domestic tourism, tourism infrastructure, martial law.